

Asia: VN/13749/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Koko maan rahoituksen tasossa huomioon otettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu arvio vuosille 2027–2030 (7 § 1 mom.)

Kyseessä on teknisluonteinen SOME-malliin perustuva päivitys.

-

2. Palvelutarpeen kasvun huomioon ottamista koskevat säästötoimenpiteet (7 § 1 mom. ja 36 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvusta ehdotetaan otettavaksi rahoituksessa huomioon 60 prosenttia vuodesta 2027. Määräaikaisesta 0,2 prosenttiyksikön korotuksesta luovuttaisiin vuodesta 2028.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan hallitusohjelman mukaiset säästöt ovat mittavat mutta ymmärrettävät julkisen talouden tasapainottamisen näkökulmasta. Säästöjen kohdennus hyvinvointialueille on tehty laskennallisten määräytymistekijöiden perusteella, joka on perusteltua ja loogista. Kohdennustapa tukee hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden ennustettavuutta ja kannustavuutta.

3. Palvelutarpeen kasvun säästöjen kohdentaminen ja säästökompensaatio (3 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvua koskeva säästö kohdennettaisiin kaikille hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen määräytymistekijöiden perusteella.

Säästötoimenpiteiden vaikutuksia kompensoitaisiin nostamalla palvelutarpeen määräytymistekijän rahoitusosuutta yhdellä prosenttiyksiköllä ja vastaavasti vähentämällä asukasperusteista osuutta vuonna 2028.

Säästöjen kohdennus hyvinvointialueille rahoituksen määräytymistekijöitä on perusteltua ja loogista. Kohdennustapa tukee hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden ennustettavuutta ja kannustavuutta.

Sen sijaan kompensointi vähentämällä asukasperusteista osuutta ja lisäämällä palvelutarpeen rahoitusosuutta, on keinotekoinen ja vahingollinen tapa siirtää rahoitusta pois kasvavilta alueilta. Menettely heikentää luottamusta rahoitusmallin ennustettavuuteen ja kannustavuuteen. Heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien alueiden tukeminen pitää toteuttaa jo käytössä olevilla menettelyillä: lisäämällä alijäämien kattamiseen, arviointimenettelyt ja lisärahoitus ovat oikeita ja riittäviä keinoja varmistaa perustuslain mukaiset palvelut kaikilla alueilla. Alueiden tukeminen pitää toteuttaa väliaikaisilla toimilla, ei pysyvillä keinotekoisilla muutoksilla rahoitusmalliin.

4. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvemallin päivitykset (14 § ja lain liite)

Tarvetekijöiden ja niiden kertoimien taustalla olevissa käyttö- ja kustannustiedoissa otettaisiin huomioon uusimmat tiedot ja nykyisiin tarvetekijöihin tehtäisiin eräitä tarkistuksia, mutta ei toteutettaisi tarvetekijöitä tai tietopoimintoja koskevia merkittäviä laajennuksia. Yksityisen terveydenhuollon diagnoositietojen huomioon ottamista rahoituksessa rajattaisiin osittain.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen mielestä palvelutarvemallin päivitykset ovat valikoivia ja tarkoituksenhakuisia, joilla pyritään siirtämään rahoitusta taloutensa hyvin hoitaneilta sekä kasvavilta alueilta keinotekoisesti heikommassa tilanteessa olevilla alueilla.

THL on julkaissut elokuussa 2025 työpäpaperin ”Hyvinvointialueiden sote-rahoituksen tarvevakiointimalli: Päivitys 2025”, jossa on päivitetty sote-rahoituksen tarvevakiointimallia uusimmalla datalla ja tietämyksellä. THL on simuloinut palvelutarvetta eri malleilla ja esittää julkaisussa ehdotuksensa terveydenhuollon-, vanhustenhuollon- ja sosiaalihuollon tarvekertoimiksi. Julkaisussa todetaan, että ”Ehdotetut mallit ennustavat huomattavasti nykyisin käytettyjä malleja paremmin erityisesti sosiaalihuollon palvelukäytön kustannuksia ja ovat siksi selkeä edistysaskel nykyiseen verrattuna.”

Raportissa julkaistut päivitettyt ja THL:n suosittelemat tarvekertoimet Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen osalta lisäisivät alueen rahoitusta noin 3 %:lla. Hallituksen esityksessä tarvetekijöiden päivityksen vaikutus alueen rahoituksen olisi noin -1 %. Tämä muutos saadaan aikaiseksi hylkäämällä THL:n esitykset ja esittämällä ainoana merkittävänä muutoksena yksityisen sektorin diagnoositietojen poissulkemista rahoitusperusteena.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan valikoiva, keinotekoinen ja rahoitusmallin uskottavuutta heikentävä tarvetekijöiden ja -kertoimien päivittäminen ei ole perusteltua. Rahoitusmallia pitää kehittää loogisesti, pitkäjänteisesti ja ennustettavasti. Heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien alueiden tukeminen pitää toteuttaa jo käytössä olevilla menettelyillä.

5. Palvelutarvekertoimien tietopohjan laadun turvaaminen (14 § 3 mom. ja 26 a § 2 mom.)

THL:n tehtävää tarkistaa tietopohjan laatua ja oikeutta korjata rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä selkiytettäisiin. Valtiovarainministeriö voisi rahoituspäätöksessään ottaa huomioon rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä, jotka vaikuttaisivat merkittävästi hyvinvointialuekohtaiseen rahoitukseen.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan on tärkeää, että rahoitusmallin taustalla oleva tietopohja olisi mahdollisimman oikeellista. Hyvinvointialue kannattaa toimintamallia, jossa THL aikaisempaa analyyttisemmin arvioi tietopohjan laatua ja oikeellisuutta. Valtiovarainministeriöllä pitää olla mahdollisuus ottaa huomioon todetut virheet ja eliminoida virheiden vaikutus rahoituslaskelmista.

6. Saaristoisuus rahoituksen määräytymistekijänä (19 §)

Saaristolain määritelmän mukaiselle saaristoiselle hyvinvointialueelle laskettaisiin saaristoisuuskerroin, jonka perusteella määriteltäisiin hyvinvointialueille saaristoisuuden perusteella kohdennettava sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallinen rahoitus.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kannattaa esitettävää muutosta. Muutos selkeyttäisi saaristoisuutta rahoituksen määräytymistekijänä.

7. Siirtymätasauksien porrastuksen muuttaminen (35 § 2–5 mom.)

Siirtymätasauksien porrastusta muutettaisiin sekä siirtymätasausvähennysten että -lisien osalta kymmenellä eurolla asukasta kohden lisää vuosittain vuodesta 2027 siten, että pysyvien siirtymätasauksien määrä vähenee noin neljäsosalla vuoden 2030 loppuun mennessä.

Siirtymätasauksien muutos ei vaikuta Länsi-Uudenmaan rahoitukseen.

8. Siirtymätasauksia koskeva säästötoimenpide ja sen kohdentaminen (40 §)

Siirtymätasauksista valtion rahoittamasta osuudesta siirrettäisiin hyvinvointialueiden rahoitettavaksi 53 milj. euroa vuonna 2028, 91 milj. euroa vuonna 2029 ja 82 milj. euroa vuodesta 2030. Rahoituksen vähennys kohdistettaisiin asukasta kohden yhtä suurena kaikille hyvinvointialueille, lukuunottamatta niitä siirtymätasauslisää saavia hyvinvointialueita, joilla siirtymätasaus on laskennallisen rahoituksen kehityksen huomioon ottaen tarpeen palvelujen järjestämiseksi riittävän rahoituksen turvaamiseksi.

Ongelmallista siirtymätasauksia koskevassa säästötoimenpiteessä on sen kohdentaminen vain osalle hyvinvointialueista, sekä se että kohdentamisperuste on asukasluku eikä hyvinvointialueen saama rahoitus.

9. Kommenttinne koskien saariston käsitettä (saaristolain 3 §)

Esityksen mukaan saaristoluokkien tunnistamisessa noudatetaan Suomen ympäristökeskuksen julkaisemaa saaristoluokitusta, mikä on näkemysmme mukaan kannatettavaa.

10. Kommenttinne koskien saaristoista hyvinvointialuetta (saaristolain 9 a §) sekä siihen liittyvää valtioneuvoston asetusta

Muutos on kannatettava ja teknisluonteinen.

11. Mahdolliset muut kommentit hallituksen esitysluonnoksesta

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemys rahoituksen muutoksesta:

Hallituksen esitys hyvinvointialueiden rahoituksen muutoksiksi on haitallinen. Se rankaisee tehdyistä säästöistä ja romuttaa näin luottamuksen, johon hyvinvointialueiden kyky tasapainottaa talouttaan on perustunut.

Hallituksen esitys sisältää kaksi merkittävää muutosta hyvinvointialueiden rahoitukseen: ensinnäkin hallitusohjelman mukaisen 390 m€ säästön hyvinvointialueille ja toisekseen merkittävän rahoituksen siirron pääosin Uudeltamaalta muualle maahan.

Hallitusohjelman mukaiset säästöt ovat rajut mutta ymmärrettävät ja niiden kohdennus alueille on pääosin tehty hyväksyttävästi, eli rahoituksen suhteessa.

Rahoituksen siirto alueiden välillä on sen sijaan tarkoituksenhakuinen, perusteluiltaan heikko ja vaikutuksiltaan haitallinen: se rankaisee talouttaan kuntoon saattaneita alueita ja vie uskottavuuden rahoitusmallin objektiivisuuteen.

Eniten muutoksista kärsivät Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue ja Helsinki. Uudellemaalle kohdistetaan kolminkertaiset säästöt muuhun maahan verrattuna (-3% vs. -1%).

Länsi-Uudenmaan rahoitus on ennen näitä leikkauksia jo maan alhaisin. Rahoituksen vaihtelee alueittain Länsi-Uudenmaan 4052 eurosta Etelä-Savon 6055 euroon. Leikkaukset sen sijaan kohdistuvat nurinkurisesti eniten niille alueille, joilla rahoitus on alhaisin. Länsi-Uudenmaalle esitetty leikkaus on 103 euroa ja Etelä-Savolle 31 euroa asukasta kohden. Erot ovat prosentuaalisesti vielä hurjemmat: Länsi-Uudellamaalla 2,6 %:a ja Etelä-Savossa 0,5 %. Matala rahoitus yhdistettynä maan karkivauhtia kasvavaan palvelutarpeeseen haastaa johtamisen. Länsi-Uusimaa on nopeammin ikääntyviä alueita: väestöennusteiden mukaan 75 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa yli 1200 asukkaalla vuosittain. Tämä kehitys jatkuu aina 2040 vuoteen asti. Toinen merkittävä palvelutarpeeseen vaikuttava tekijä on väestön monimuotoistuminen: alueen asukkaista jo 16 % puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Alueen noin 1 % vuosittainen väestönkasvu tulee lähes yksinomaan vieraskielisen väestön kasvusta.

Hyvinvointialueiden talouden eriytyminen ei ole rakenteellista vaan keskeisesti talouden tasapainotuksen onnistumiseen tai nopeuteen liittyvää. Siksi rahoitusjärjestelmään ei saa tehdä pysyviä rakenteellisia muutoksia vaan heikossa tilanteessa olevia alueita tulee auttaa väliaikaisin toimin. Näitä ovat lisäämällä alijäämien kattamiseen, arviointimenettelyt ja lisärahoitus.

Tarvetekijöihin esitettävät poliittiset muutokset tulee hylätä. Muutoksia ei tule tehdä lainkaan tai vaihtoehtoisesti tulee tehdä THL:n esittämät muutokset.

Renström Nea

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue - Aluehallitus 9.2.2026 § 14